

BARABAR PRINCIPI

Za poverenje i pomirenje na Kosovu

Podržano od strane
UNMIK

 Barabar
CENTRE

BARABAR PRINCIPI

Za poverenje i pomirenje na Kosovu

Predgovor:

Upotrebljena na oba zvanična jezika na Kosovu, albanskom i srpskom, reč barabar znači jednakost i pravičnost. Inspirisani ovim i usaglašeni sa stavovima i mišljenjima više zainteresovanih strana širom Kosova, BARABAR PRINCIPI imaju za cilj da ojačaju veze zasnovane na onome što ujedinjuje, a ne na onome što razdvaja različite zajednice, kako bi unapredili dijalog, promovisali toleranciju i saradnju, izgradnju poverenja i dostizanje pravde. Principi prepoznaju da je poboljšanje odnosa među zajednicama ključno za postizanje pomirenja, održivog mira i razvoja na Kosovu. Oni takođe prepoznaju da svaki pojedinac, bez obzira na etničku pripadnost, godine, pol, veru, veštine, seksualnu orijentaciju, društveni ili ekonomski status ili bilo koju drugu posebnost, treba biti u mogućnosti da slobodno ostvaruje svoja prava, izražava svoje stavove putem izbora, aktivno učestvuje u društvenim aktivnostima i podržava njihove vrednosti.¹

¹ *Barabar centar je zajednička inicijativa koju su pokrenule ili koja okuplja organizacije civilnog društva INTEGRA iz Prištine i CASA iz Severne Mitrovice. Sa centrom u Prištini, ima za cilj da se fokusira na razvoj poverenja i inkluzivnog otvorenog dijaloga među svim članovima raznolikog multietničkog društva Kosova, kroz kulturno, umetničko, javno informisanje, izgradnju kapacitet, obrazovanje, podizanje svesti i akcije zastupanja. Ona će biti izgrađena na naporima prethodnih inicijativa (Forum i platforma za izgradnju poverenja, Koalicija za pomirenje, Koalicija za suočavanje sa prošlim principima, podsticanje međuetničke saradnje i projekat pomirenja) i brojnih akcija usmerenih na dijalog među zajednicama koje su se odvijale na Kosovu u poslednje dve decenije. Centar Barabar nije predviđen kao projekat ili platforma organizacija ili pojedinaca, već kao stalni bezbedan prostor koji služi kao otvoreni kanal komunikacije i izražavanja ideja za sve zajednice na Kosovu.

01. Izgradnja poverenja i pomirenja je spor proces. Moramo prvo učiti jedni o drugima ukoliko želimo da se iskreno angažujemo.

Šta:

Poverenje je u osnovi procesa izgradnje mira i pomirenja. Ljudi iz različitih zajednica na Kosovu dele životni prostor, ali imaju ograničenu interakciju i kontakt. Poverenje se mora naučiti i zaslužiti polako. Što više saznajete o ljudima, više ćete moći da se povežete sa njima, da vidite zajedničku osnovu i ostavite razlike po strani. Ako se zajednice nadaju pomirenju, prvo moraju biti izložene jedna drugoj, međusobnoj kulturi, tradiciji, veri, jeziku, vrednostima i interesima, a sve to je prethodnica izgradnje razumevanja i empatije.

Kako:

Moramo osigurati da se već postojeće individualne veze razviju u grupne interakcije – da bolje cenimo međusobne zajednice, razvijamo poštovanje i uživamo u različitim kulturama i tradicijama, prilagođavajući se različitostima. Poverenje nije brzo rešenje koje bi bilo vidljivo sutra, već dugoročno ima potencijal da spasi buduće generacije od sukoba i od života koji su i dalje razdvojeni po etničkim linijama.

cip

01

02. Moramo uspostaviti međusobnu komunikaciju između članova različitih etničkih zajednica.

Šta:

Ljudi iz svih zajednica trebalo bi da budu u mogućnosti da komuniciraju i razgovaraju jedni sa drugima bez straha. Strah degradira procese poverenja i pomirenja, potkopavajući osnovno načelo takve interakcije: motivaciju. Na Kosovu još uvek postoji neinkluzivno društveno poverenje, po kome ljudi veruju na osnovu predodređenih političkih/etničkih granica. Uopštavajući podelu „oni i mi“, čini se da se ljudi osećaju bezbedno samo među pripadnicimasvojih zajednica.

Kako:

Moramo stvoriti okruženje u kome se poverenje može postići kroz otvorenu komunikaciju. Moramo olakšati društvene mreže poverenja ne samo kroz politike, već i kroz prakse unutar civilnog društva, slobodno i nezavisno od političkih događaja. U ovom slučaju, dostupnost stalnog prostora za izgradnju poverenja, prostora za slobodno druženje i razgovor bez ograničenja ili autocenzure, trebalo bi da pomogne u prevazilaženju predrasuda. Moramo da uspostavimo mehanizme kako bismo olakšali nastavak mirnih odnosa među zajednicama i razvili sigurno okruženje za saradnju i integraciju. Interakcija vodi ka razumevanju drugih, što na kraju može olakšati naredne faze procesa normalizacije/mira, kada ljudi nauče da žive zajedno, prihvatajući i poštujući različitosti.

03. Moramo prepoznati, prilagoditi se i ceniti posebnosti između etničkih zajednica.

Šta:

Pomirenje na Kosovu podrazumeva prilagođavanje i razlike se moraju poštovati. Moramo sprečiti kategorizaciju i stereotipe kako bismo promenili celokupnu percepciju o drugima. Cilj bi mogao biti da, nekada u budućnosti, svi mogu da pripadaju istom kosovskom društvu, bez gubitka ličnog identiteta u zajednici. Ovo zahteva prilagođavanje svih i ne poziva na asimilaciju jedne zajednice u drugu. Jedinstvo nije striktno neophodno, ali mora biti prostora za sve zajednice da se osećaju prijatno, poštuju međusobno postojanje i osećaj pripadnosti. Razmišljanje o drugome treba da bude u centru poverenja i napora za postizanje pomirenja.

princi

Kako:

Sve strane bi trebalo podjednako da ulažu u proces pomirenja. Oni u većini imaju dodatnu dužnost da prihvate i založe se za manjine, ma gde se one nalaze i kojoj god geografskoj tački pripadaju. Zajednica kosovskih Albanaca, posebno civilno društvo većinske zajednice, treba da poveća napore da dopre do nevećinskih zajednica i prigrlji ih bezuslovno, prihvatajući razlike, odbijajući stereotipe i ciljajući na socijalnu koheziju u društvu u kome se svi mogu osećati sigurno i prihvaćeno. Isto tako bi, zajednica kosovskih Srba trebalo da prihvati i radi sa drugim zajednicama u opštinama u kojima je većina, da se angažuje i uložiti napore da ih razume i doprinese zajedničkom blagostanju.

ip

03

04. Moramo identifikovati i negovati zajedničke interese i vrednosti među različitim etničkim zajednicama.

Šta:

Zajednice na Kosovu trebalo bi da budu u stanju da se dogovore oko zajedničkih uverenja i vrednosti, da se ujedine i stanu iza minimalnih zajedničkih ciljeva. Moramo pomoći zajednicama da pronađu potrebnu motivaciju za premošćavanje razlika i pronalaženje ovih zajedničkih karakteristika. U svetu globalizacije izolacija nije opcija. Postoje zajednički izazovi i mogućnosti koji utiču na zajednice, uključujući, ali ne ograničavajući se na: zapošljavanje (prilike za sve), zarada, obrazovanje (jaz u digitalizaciji), pristup kulturi, umetnosti, muzici, omladini (nove perspektive), bezbednost u saobraćaju, socijalna zaštita (nejednakosti, briga o starima i osobe sa invaliditetom), dobrobit dece, psihosocijalna podrška za žrtve, zdravlje (mentalne bolesti, reproduktivna prava žena, pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti), potreba za integritetom, potreba za pravdom.

Kako:

Moramo identifikovati ova zajednička pitanja, biti voljni da o njima razgovaramo i, eventualno, ih rešimo, kroz kolaborativni pristup unutar zajednica, bilo da uključuju okupljanje oko zajedničke vizije ili čak konstruktivno neslaganje.

ip

04

05. Moramo početi sa pojedinačnim naporima – pristup pomirenju od temelja je moguć

Šta:

Moramo zaštititi procese na lokalnom nivou kako ne bi bilistopirani ili skrajnuti nedostatkom napretka na političkom nivou. Pomirenje ne može da čeka rasplet političkih procesa. Moć individualnih i društvenih inicijativa ne treba potcenjivati.

Kako:

Moramo, na individualnom i kolektivnom nivou, biti svesni svoje odgovornosti, ali i odgovornosti i značaja naših akcija. Posmatranood dna ka vrhu, proces će se kretati od pojedinačnog pomirenja (osnovni) preko pomirenja zajednica (lideri srednjeg ranga/tvorci mišljenja) do političkog pomirenja (rukovodioci). U ovom slučaju, organizovano civilno društvo iz svih zajednica mora pokrenuti promene i krenuti napred na nivou zajednice, promovišući saradnju među zajednicama, dajući vidljivost onima na terenu i omogućavajući da njihov glas dopre do onih koji su na vlasti. Kada pomirenje na lokalnom nivou počne da funkcioniše, političari će morati da ih saslušaju.

ip

05

06. Moramo osigurati efikasnu primenu postojećeg sistema garancija za prava svih zajednica

Šta:

Principi podrške i pravni okvir koji priznaje prava svih etničkih zajednica su preduslovi za celokupno ostvarivanje prava. Dominacija vladavine prava, posebno implementacija zakona koji garantuju prava manjinskih zajednica, trebalo bi da teče paralelno sa širim naporima poverenja i pomirenja.

Kako:

Kosovo uživa napredan sistem garancija za zaštitu prava manjina, sa institucionalnim mehanizmima i garancijama koje, između ostalog, osiguravaju zastupljenost i jednak status svim grupama. Kosovo takođe ima zakone i politike u borbi protiv diskriminacije u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima. To uključuje prava na veroispovest, uživanje u kulturnom nasleđu, pravično predstavljanje u institucijama, pravo na imovinu, pravo na upotrebumaternjeg jezika, pristup informacijama, adekvatan pristup svim uslugama, uključujući i posedovanje službenih isprava ili pravo na upis građanskog statusa. Sva prava suprepoznata u Ustavu i zakonima Kosova. Široko rasprostranjena loša implementacija zakona razvija se u diskriminatorne prakse i negativno doprinosi poverenju među zajednicama, povećavajućijazmeđu njima. Nesprovođenje zakona može biti prepreka integraciji među zajednicama. Ovo posebno važi za sve nedovoljno zastupljene grupe uključujući Rome, Aškalije, Egipćane, Bosance, Gorance i Turke. U tom smislu, moramo da pozovemo na odgovornost centralne i opštinske institucije koje se ne pridržavajuovih propisa.

06

07. Moramo osigurati da procesi izgradnje poverenja i pomirenja budu **inkluzivni.**

Šta:

Pomirenje se ne može postići bez uključivanja i angažovanja svih zajednica. Inkluzivna međuetnička saradnja i procesi pomirenja moraju se odvijati paralelno sa inkluzivnim razvojnim procesom koji se može postići kroz ekonomski napredak i društvenu koheziju ka održivom miru.

princi

Kako:

Zauzimanjem stava zasnovanog na ljudskim pravima i rodno osjetljivom pristupu, moramo osigurati da svaki pojedinac, bez obzira na etničku pripadnost, godine, pol, veru, veštine, seksualnu orijentaciju, društveni ili ekonomski status ili bilo koju drugu posebnost, može doprijeti procesu i njihov glas mora da se čuje. Moramo stvoriti različite mreže i alijanse među ciljnim grupama, među zajednicama žena, mladih, umetnika, biznismena, poljoprivrednika, kulturnih aktera, žrtava itd. kako bismo doprili do donosilaca odluka. S tim u vezi, moramo osigurati da njihovi stavovi i interesi budu zastupljeni na svim nivoima na kojima se donose odluke. Ovaj pristup zasnovan na ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti važan je, ne samo zbog svoje pravičnosti, već i zbog toga što će doprineti efikasnosti i održivosti procesa, jer svi mogu pružiti različite korisne perspektive.

ip

07

08. Moramo pozvati na odgovornost ličnosti iz javnog života, kako bismo osigurali da glas javnosti bude istinoljubiv i pun poštovanja, a ne vođen sukobima ili podelama.

Šta:

Pozivamo javne ličnosti na Kosovu da doprinesu pomirenju, a ne da promovišu narative vođene sukobima. Političari, kreatori mišljenja, predstavnici medija, organizacije civilnog društva, verski lideri i predstavnici zajednica, trebalo bi da doprinesu pomirenju stavova umesto da jačaju različitosti.

princi

Kako:

Izveštavanje ne mora nužno imati za cilj zajednički stav o svima i prema svemu, ali moramo osigurati da bude etičko i zasnovano na činjenicama. S tim u vezi, svi koji imaju pravo glasa trebalo bi da ulože napore kako bi se dispariteti sveli na minimum. Političko pomirenje se takođe mora razlikovati od društvenog pomirenja. Polarizovani diskursi ne zaceljuju rane, već pogoršavaju podele i doprinose razvoju ekskluzivnog osećaja zajedništva zasnovanog na potrebama da budete odvojeni i da verujete samo svojoj proceni, održavajući osnovnu bezbednost. Napori za izgradnju poverenja i pomirenja ne bi trebalo da budu nalik političkim odlukama, ali je činjenica da su pogođeni porukama i retorikom koje izazivaju podele. Ljudi su ranjivi na poruke onih koji imaju moć, koji govore u njihovo ime, tako da imaju pravo na pristup istinitim informacijama i da ne budu izmanipulisani. Moramo osigurati okruženje u kojem mediji i civilno društvo mogu iskoristiti svoju slobodu izražavanja i suprotstaviti se široko rasprostranjenim dezinformacijama i držati institucije

ip

08

09. Moramo pozvati na pravdu za sve žrtve bez obzira na njihovu etničku pripadnost

Šta:

Žrtve su žrtve. Nijedna žrtva, ili porodica žrtve ili nestale osobe, ne bi trebalo da se kategorizuje ili razlikuje od druge. Neće postojati kolektivno pripisivanje zločina počinjenih tokom rata na Kosovu, već će više zajednica pozivati na pravdu za sve žrtve rata i na rešavanje sudbine svih nestalih lica, nezavisno od njihove etničke pripadnosti.

Kako:

Prepoznajući odgovornost javnih institucija da se pozabave osnovnim uzrocima sukoba, obezbede pravdu i priznaju odgovornost ako su krivi, moramo osigurati izgradnju poverenja i proces pomirenja ne umanjujući kolektivnu krivicu i ne ometajući narative. Naš rad mora biti osetljiv na žrtve, uz napomenu da je pomirenje teško za sve članove porodice žrtve, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Svi imaju pravo na poštovanje i njihov doprinos izgradnji poverenja treba razmotriti i prepoznati.

ip

09

10. Moramo tretirati izgradnju poverenja i proces pomirenja kao **prioritet.**

Šta:

Ljudi se sve više navikavaju na izolovane živote. Što više vremena prođe bez poverenja i pomirenja, proces će se učiniti sve izazovnijim i produbiće osnovne izvore sukoba, koji mogu imati dugoročne posledice. Iako bi se moglo učiniti nerealnim tek nakon toga govoriti o vraćanju međusobnog poverenja zajednicama na Kosovu koje dugi niz godina žive u neposrednoj blizini bez stvarne interakcije. Sve zajednice se slažu da postoji potreba za mirom i da postoji prilično dobra predispozicija da žive u okruženju bez sukoba, prihvatajući pravo jedni drugih na život. Međutim, ovakva perspektiva možda neće trajati večno. Sve je veći zamor tokom trajanjapolitičke normalizacije odnosa. Postoji rizik da bi svaki zamah i interes mogli biti izgubljeni među izazovnim koracima koji uključuju proces poverenja i pomirenja.

Kako:

Trenutak je sada. Moramo tretirati izgradnju poverenja i proces pomirenja kao prioritet. Trebalo bi uspostaviti zaštitne mere kako bismo sprečili političko uplitanje, prihvatili sve manjine, ujedinili se oko zajedničkih vrednosti, rešavali pritužbe i održavali otvorenu komunikaciju. Ovo su prioritetni koraci potrebni za izgradnju poverenja i promovisanje pomirenja između različitih zajednica, kako bi se postigla zajednička vizija mira, koja može dovesti do uspostavljanja sigurnosti i prosperiteta za sve.

10

Barabar
CENTRE